

Smjernice za provedbu

Strategije za uključivanje i raznolikost u sklopu programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti

EUROPSKA KOMISIJA

Opća uprava za obrazovanje, mlade, sport i kulturu
Europska komisija,

B-1049 Bruxelles

© Europska unija, 2021.

Reproduciranje je dopušteno pod uvjetom da se navede izvor.

Politika ponovne uporabe dokumenata Europske komisije uređena je Odlukom 2011/833/EU (SL L 330, 14.12.2011., str. 39).

**Smjernice za provedbu
Strategije za uključivanje i
raznolikost u sklopu
programa Erasmus+ i
Europske snage solidarnosti**

Verzija 1. – 29.4.2021.

Sadržaj

Sadržaj	4
1. Uvod.....	6
2. Kontekst	7
a) Politički okvir i pokretači.....	7
b) Društveni kontekst	7
c) Oslanjanje na iskustvo iz prethodnih programa	8
3. Ciljevi strategije	8
4. Definicije	9
a) Ciljane skupine	9
b) Prepreke dostupnosti i informiranju	10
i. Invaliditet	10
ii. Zdravstveni problemi	10
iii. Prepreke povezane sa sustavima obrazovanja i osposobljavanja	10
iv. Kulturne razlike.....	10
v. Društvene prepreke	11
vi. Gospodarske prepreke	11
vii. Prepreke povezane s diskriminacijom.....	11
viii. Geografske prepreke	11
c) Razumijevanje raznolikosti	11
5. Mehanizmi programa za potporu uključivanju i raznolikosti	12
a) Uključivanje i raznolikost kao prioriteta u postupku ocjenjivanja	12
b) Dostupnost i pristupačnost programa	12
c) Pripremni posjeti	12
d) Pojačano mentorstvo	13
e) Namjenska financijska potpora.....	13
f) Aktivnosti manjeg opsega kojima se lakše pristupa.....	13
g) Izgradnja kapaciteta korak po korak	14
h) Format projekta i trajanje mobilnosti	14
i) Europske aktivnosti na lokalnoj razini	14
j) Virtualne razmjene	14
k) Potpora za učenje jezika.....	14
6. Uloga organizacija u pripremi, provedbi i praćenju projekata	14
a) Umrežavanje i jačanje kapaciteta za uključivanje i raznolikost	15
b) Pravedan i transparentan odabir sudionika	15
c) Podizanje svijesti i informiranje javnosti	15
d) Priprema i potpora sudionika u svim fazama projekta	16
i. Prije projekta	16
ii. Tijekom projekta	16
iii. Nakon projekta	17
e) Poticanje i podupiranje sudjelovanja zajednice	17
7. Uloga nacionalnih agencija, resursnih centara i Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA)	17
a) Informiranje i podizanje svijesti	18
b) Pristup za pružanja potpore	18
c) Strateško djelovanje	18
d) Službenici za uključivanje	18
e) Osposobljavanje i umrežavanje organizacija, osoblja nacionalnih agencija i	

vanjskih stručnjaka	19
f) Praćenje i izvješćivanje	19
g) Sinergije s drugim programima	19
8. Uspješna iskustva i dobra praksa kao nadahnuće.....	20

1. Uvod

Načela jednakosti i uključenosti dio su temeljnih vrijednosti Europske unije. Istodobno, društva su u mnogim aspektima sve raznolikija. Rezultat toga je sve veća potreba da se nauči upravljati raznolikošću te da se stvore uključiva i povezana društva u Europi. Erasmus+ i Europske snage solidarnosti (dalje u tekstu „programi“) ključni su programi EU-a koji to mogu poduprijeti.

Programi Europske unije trebaju pružiti mogućnosti dostupne svima. No neke osobe ne mogu jednako koristiti te mogućnosti jer se suočavaju s različitim preprekama. Uključivanje osoba koje se suočavaju s preprekama pristupu ili imaju manje mogućnosti, za obrazovanje, osposobljavanje i rad s mladima ključni je cilj nekoliko političkih inicijativa. Budući da su se ranije programi EU-a za obrazovanje, mlade i sport usmjerili na uključivanje, evaluacija i istraživanje ukazuju na potrebu daljnjeg proširenja pristupa i uključenosti.

Kao poticaj za uključivanje i raznolikost u novoj generaciji programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti, propisi za nove programe uključuju posebno poglavlje o uključivanju te, između ostalog, od Europske komisije zahtijevaju uspostavu posebnog okvira za mjere uključivanja u kojem su navedena glavna područja rada za sljedećih sedam godina u ovom pogledu. Usporedno s međuinstitucionalnim pregovorima o propisima kojima se uspostavljaju dva programa te kako bi se osiguralo da novi programi obuhvaćaju tu važnu horizontalnu dimenziju od samog početka, rad na uključivijim programima Erasmus+ i Europske snage solidarnosti zajednički je razvijen s državama članicama, nacionalnim agencijama zaduženima za provedbu programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti te Europskom izvršnom agencijom za obrazovanje i kulturu (EACEA), mrežama, nevladinim udrugama, stručnjacima i krajnjim korisnicima, uključujući one s manje mogućnosti.

Ovaj je dokument rezultat tog zajedničkog procesa stvaranja i oslanja se na iskustva različitih programskih sektora te potiče uzajamno nadahnuće i motivaciju među njima. Dokument sadrži zajedničke definicije iz različitih sektora, ciljne skupine i posebne ciljeve povezane s uključivanjem te je razvijen u suradnji s nacionalnim agencijama koje provode programe Erasmus+ i Europske snage solidarnosti te drugim vanjskim dionicima kako bi se ti programi također približili osobama s manje mogućnosti.

U ovom su dokumentu obuhvaćeni sljedeći aspekti: u dijelu 2. obrazložen je politički kontekst na temelju iskustva iz prethodnih programa u relevantnim područjima. Ciljevi strategije detaljnije su opisani u dijelu 3.

U dijelu 4. pružaju se potrebne definicije, dok su mjere dostupne u okviru programa kako bi se osigurala njihova najveća dostupnost navedene u dijelovima 5. i 6. U dijelu 7. daju se smjernice nacionalnim agencijama, resursnim centrima i Europskoj izvršnoj agenciji za obrazovanje i kulturu za primjenu strategije na aktivnosti koje se podupiru u okviru programa. Primjeri dobre prakse te načini kako najbolje iskoristiti relevantne alate navedeni su u dijelu 8.

2. Kontekst

a) Politički okvir i pokretači

Načela jednakosti i uključivosti dio su temeljnih vrijednosti EU-a te su sadržana u ugovorima Europske unije¹: „U svim svojim aktivnostima Unija poštuje načelo jednakosti svojih građana, kojima njezine institucije, tijela, uredi i agencije posvećuju jednaku pozornost.“

Uključivanje osoba koje se suočavaju s preprekama pristupu ili imaju manje mogućnosti za obrazovanje, osposobljavanje i rad s mladima ključni je cilj inicijative Komisije u ostvarivanju Europskog prostora obrazovanja², kao i Strategije EU-a za mlade³ i Europskih ciljeva za mlade⁴. Europski stup socijalnih prava navodi da „svi imaju pravo na kvalitetno i uključivo obrazovanje, osposobljavanje i cjeloživotno učenje“⁵. Ovo je također u skladu s Programom za održivi razvoj do 2030.⁶ Ujedinjenih naroda, čiji je cilj, među ostalim, „osigurati uključivo i pravedno kvalitetno obrazovanje te promicati mogućnosti cjeloživotnog učenja za sve“.

Europsko Vijeće⁷ istaknulo je u tom pogledu da su „obrazovanje i kultura ključni za izgradnju uključivih i povezanih društava“ te je u tom kontekstu pozvalo države članice, Vijeće ministara i Europsku komisiju da poduzmu napore s ciljem „jačanja mobilnosti i razmjene, među ostalim putem znatno ojačanih, uključivih i proširenih“ programa.

Nadalje, programski sektor sporta okvir je za osobne, društvene i obrazovne vještine i promicanje tolerancije, solidarnosti, uključivosti te drugih sportskih vrijednosti i vrijednosti EU-a. Jedan je od ciljeva novog plana rada EU-a u području sporta povećati sudjelovanje u sportskoj aktivnosti i tjelesnoj aktivnosti korisnoj za zdravlje, kako bi se promicao aktivan i ekološki prihvatljiv način života, socijalna kohezija i aktivno građanstvo.

Uzimajući u obzir politički okvir i doprinos zainteresiranih dionika, načelo da bi programi trebali biti dostupni svima⁸, bez obzira na prepreke s kojima se osobe mogu suočiti, podupire sve mogućnosti koje se pružaju pojedincima i organizacijama iz EU-a i šire, s ciljem da se nikoga ne izostavi te da se razviju uključivija, pravednija, zelenija i digitalnija društva.

b) Društveni kontekst

Društva su u mnogim aspektima sve raznolikija (kulture, sposobnosti, društvene skupine, seksualna orijentacija, politička mišljenja, identiteti, obrazovanje, obuka, razina pismenosti itd.). Rezultat toga je povećana potreba za učenjem kako upravljati raznolikošću i stvarati uključive i povezane društvene sustave putem informalnih, formalnih i neformalnih obrazovnih aktivnosti. Vizija Europe jest pružiti potrebnu potporu za suočavanje s izazovima s kojima bi se osobe mogle suočiti u tom procesu.

Moderna društva i politički sustavi oslanjaju se na uključivanje i aktivno sudjelovanje građana u demokratskom procesu i javnom životu bez obzira na njihovo podrijetlo ili

7

¹ Članak 9. pročišćene verzije

² Komunikacija Europske komisije COM (2018) 268 od 22. svibnja 2018.

³ Rezolucija Vijeća 14080/18 od 15. studenoga 2018. o uspostavljanju Strategije EU-a za mlade za razdoblje 2019. –2027.

⁴ https://ec.europa.eu/youth/policy/youth-strategy/youthgoals_en

⁵ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_en

⁶ http://ec.europa.eu/environment/sustainable-development/SDGs/index_en.htm

⁷ Zaključak sa sastanka održanog 14. i 15. prosinca 2017.

⁸ [upućivanje na pravne osnove]

okolnosti⁹. U tom smislu, sudjelovanje u programima može pridonijeti razvoju osjećaja zajedničkog građanstva i poticanju većeg sudjelovanja u društvu, kao što je prikazano u evaluaciji programa Erasmus+ 2014. – 2020. sredinom provedbenog razdoblja te u nizu istraživačkih aktivnosti.¹⁰

c) Oslanjanje na iskustvo iz prethodnih programa

Više od 10 milijuna sudionika imalo je koristi od programa EU-a u području obrazovanja, osposobljavanja, mladih i sporta u razdoblju od 1987. do 2020. U razdoblju od 2014. do 2017. udio osoba s manje mogućnosti činio je u prosjeku 11,5 % ukupnog broja sudionika¹¹ u svim sektorima programa. No među njima je bilo značajnih razlika. Primjerice, projekti za mlade uključivali su do 30% mladih s manje mogućnosti, dok se jedan od tri sportska projekta bavio pitanjima povezanim s društvenom uključenošću. Iako je program Erasmus+¹² imao bolje rezultate od svojih prethodnika u uključivanju osoba s manje mogućnosti, evaluacija programa sredinom provedbenog razdoblja ukazala je na potrebu daljnjeg proširenja pristupa i uključivosti.¹³

U prethodnim programima nisu sadržane zajedničke definicije različitih sektora, ciljanih skupina i posebnih ciljeva povezanih s uključivanjem. To je znatno otežalo smislenu usporedbu podataka među sektorima i uspostavu sveobuhvatnih strategija na nacionalnoj razini i razini EU-a.

Strateški smjerovi o uključivanju i raznolikosti utvrđeni su na europskoj razini te se način njihove provedbe na nacionalnoj razini razlikovao od zemlje do zemlje. No korisnici su periodično navodili da je¹⁴ bilo prostora za poboljšanje komunikacije i koordinacije o pitanjima uključivanja u projektima bez obzira na to je li bilo riječ o aktivnostima kojima upravlja Europska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EACEA) u Bruxellesu ili nacionalne agencije koje provode Erasmus+ u različitim programskim zemljama.

Zajednički strateški pristup uključivanju i raznolikosti pruža priliku za oslanjanje na iskustva uključivanja u svakom sektoru i poticanje uzajamnog nadahnuća i motivacije među sektorima. Strategija za Erasmus+ i Europske snage solidarnosti od 2020. do 2027. je stoga sveobuhvatna te se može oslanjati na postojeće znanje i iskustvo nacionalnih agencija, resursnih centara i Izvršne agencije.

3. Ciljevi strategije

Ova strategija nastoji pomoći u stvaranju pravednih mogućnosti za pristup programima za sve. Ovo bi se trebalo postići uklanjanjem prepreka s kojima se različite ciljane skupine (opisane u nastavku) mogu suočiti pri pristupu takvim mogućnostima unutar Europe i šire. Ova strategija pruža poticajan okvir za projekte uključivanja i raznolikosti koji se podupiru u sklopu programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti.

Nadalje, strategijom se nastoji promicati raznolikost svih oblika kao dragocjen izvor učenja te se nastoji osposobiti dionike programa, osobito organizatore projekata

⁹ Europsko stručno povjerenstvo za obrazovanje i osposobljavanje – izdaje dokument o uključivanju i građanstvu (Forum od 24. siječnja 2019.)

¹⁰ Npr, u području mladih: www.researchyouth.eu; u visokom obrazovanju: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-19-2548_en.htm

¹¹ Izvor: Izvješće Komisije [COM (2018) 50] Europskom parlamentu, Vijeću, Europskom gospodarskom i socijalnom odboru i Odboru regija o evaluaciji programa Erasmus+ sredinom programskog razdoblja (2014. – 2020.), 2. str.

¹² S obzirom na to da su Europske snage solidarnosti uspostavljene kao zaseban program u listopadu 2018., smisljena procjena njegove uključivosti može se provesti tek tijekom programskog razdoblja 2021. – 2027.

¹³ Vidjeti bilješku 11.

¹⁴ Npr. zaključci tematske skupine EACEA-e iz listopada 2017.

i sudionike, kako bi na pozitivan način surađivali s osobama iz različitih sredina, u svim vrstama projekata.

Ovo bi u konačnici trebalo dovesti do više projekata bolje kvalitete u koje su izravno uključene osobe s manje mogućnosti ili koji su usmjereni na pitanja uključivanja i raznolikosti. Obje vrste projekata kojima je cilj poticanje uključivanja i raznolikosti trebale bi potaknuti pozitivne promjene za osobe s manje mogućnosti i za društvo, što bi naposljetku pridonijelo smanjenju nejednakosti.

Strategijom se to želi postići na sljedeći način:

1. Utvrđivanjem zajedničke definicije osoba s manje mogućnosti i uspostavom usklađenog okvira za njihovo uključivanje u programe;
2. Povećanjem predanosti uključivanju i raznolikosti svih sudionika u aktivnostima programa i pozitivnim pristupom raznolikosti svih oblika u projektima;
3. Podupiranjem organizacija korisnica u uspostavi kvalitetnijih projekata koji uključuju osobe s manje mogućnosti (npr. pružanje osposobljavanja, alata, financiranja, poučavanja itd.);
4. Smanjenjem prepreka sudjelovanju u programima za osobe s manje mogućnosti te pružanjem pomoći prijaviteljima i potencijalnim prijaviteljima u svladavanju tih prepreka, kao i uspostavljanjem odgovarajućih uvjeta za učenje, rad ili volontiranje adresiranjem njihove potrebe za potporom;
5. Poticanjem priznavanja iskustava i kompetencija koje stječu osobe s manje mogućnosti u programima i osobe koje rade s njima;
6. Osiguravanjem da se usmjerenost na uključivanje i raznolikost uzme u obzir u svim fazama upravljanja programima i životnog ciklusa projekta: prije (promicanje, informiranje, potpora, ocjenjivanje itd.), tijekom (odabir sudionika, priprema, provedba, rezultati itd.) i nakon projekta (evaluacija, širenje i iskorištavanje rezultata projekta, praćenje itd.).
7. Povećanjem vidljivosti uključivanja i raznolikosti te njihove uloge u kvalitetnoj provedbi programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti.

Ovi ciljevi i mjere nadopunjuju i objašnjavaju definicije i ciljeve utvrđene u pravnim osnovama programa.¹⁵

4. Definicije

a) Ciljane skupine

Uredbama o osnivanju programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti „(mlade) osobe s manje mogućnosti” definirane su kao „(mlade) osobe koje se zbog gospodarskih, društvenih, kulturnih, geografskih ili zdravstvenih razloga, zbog svojeg migrantskog podrijetla, zbog invaliditeta, obrazovnih poteškoća ili zbog bilo kojeg drugog razloga, uključujući razlog koji bi mogao dovesti do diskriminacije na temelju članka 21. Povelje Europske unije o temeljnim pravima, suočavaju s preprekama koje ih sprečavaju da imaju učinkovit pristup mogućnostima u okviru programa”.¹⁶

¹⁵ Pokazatelji za izvješćivanje o napretku programa u ostvarivanju općih i specifičnih ciljeva utvrđeni su u Prilogu odgovarajućih uredbi.

¹⁶ Iako se ti tekstovi temelje na političkom dogovoru suzakonodavaca, dvije uredbe u trenutku pisanja ovog dokumenta su u postupku donošenja odluke suodlučivanjem, što znači da bi tekst koji se odnosi na obje uredbe trebao smatrati nacrtom dok službeno ne stupi na snagu.

Stoga su glavne ciljne skupine ove strategije osobe s manje mogućnosti u životu, što ih dovodi u nepovoljan položaj u odnosu na njihove vršnjake u pogledu sudjelovanja u programima i/ili sustavima obrazovanja i osposobljavanja. Te se osobe mogu naći u nepovoljnoj situaciji zbog jednog ili više isključujućih čimbenika, koji su navedeni u nastavku.

Ti čimbenici mogu otežati pristup mogućnostima u programima, osobito u vezi s određenim strukturama i praksama informiranja, komunikacije i izrade projekata te tako postati prepreke. Kontekst i prosudba upućenog osoblja, uzimajući u obzir povratne informacije i podatke sudionika, određuju treba li neki projekt ili sudionik primiti dodatnu potporu za uključivanje i raznolikost.

b) Prepreke dostupnosti i informiranju

Prethodno iskustvo pomaže u prepoznavanju glavnih prepreka koje mogu spriječiti osobe s manje mogućnosti da sudjeluju u programima. Popis takvih potencijalnih prepreka, naveden u nastavku, nije iscrpan i njime se želi pružiti kontekst za poduzimanje mjera s ciljem povećanja dostupnosti i informiranja osoba s manje mogućnosti. Te prepreke mogu otežati njihovo sudjelovanje kao samostalni čimbenik ili zajedno s ostalim čimbenicima.

i. Invaliditet

Invaliditet uključuje tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja koja, u međusobnom odnosu s različitim preprekama, mogu otežati potpuno i učinkovito sudjelovanje u društvenom životu na jednakoj razini s ostalima.¹⁷

ii. Zdravstveni problemi

Prepreke mogu biti posljedica zdravstvenih problema, uključujući teške bolesti, kronične bolesti ili bilo koje druge situacije vezane uz tjelesno ili mentalno zdravlje koje sprječavaju sudjelovanje u programima.

iii. Prepreke povezane sa sustavima obrazovanja i osposobljavanja

Osobe koje se zbog različitih razloga teže snalaze u sustavima obrazovanja i osposobljavanja, osobe koje rano napuštaju školovanje, tzv. skupina NEET (osobe koje ne rade, nisu u sustavu redovitog obrazovanja niti u sustavu obrazovanja odraslih i niskokvalificirane odrasle osobe mogu se suočiti s preprekama. Iako drugi čimbenici mogu imati ulogu, te obrazovne teškoće, koje mogu biti povezane i s osobnim okolnostima, uglavnom proizlaze iz obrazovnog sustava koji stvara strukturalna ograničenja i/ili ne uzima u potpunosti u obzir specifične potrebe pojedinca. Pojedinci se također mogu suočiti s preprekama za sudjelovanje kada struktura kurikuluma otežava sudjelovanje u mobilnosti učenja ili osposobljavanja u inozemstvu u sklopu njihova školovanja.

iv. Kulturne razlike

Iako se kulturne razlike mogu smatrati preprekama za osobe iz bilo koje sredine, one mogu posebno utjecati na one s manje mogućnosti. Takve razlike mogu predstavljati znatne prepreke učenju općenito, a osobito za osobe migrantskog ili izbjegličkog podrijetla – posebice novopridošle migrante – osobe koje pripadaju nacionalnoj ili etničkoj manjini, korisnike znakovnog jezika, osobe koje imaju teškoća s jezičnom prilagodbom i kulturnim uključivanjem itd. Izlaganje stranim jezicima i kulturnim razlikama prilikom sudjelovanja u bilo kojoj vrsti programskih aktivnosti može odvratiti pojedince od sudjelovanja

¹⁷ Konvencija Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom:

<https://www.un.org/development/desa/disabilities/convention-on-the-rights-of-persons-with-disabilities.html>

te umanjiti koristi od njihova sudjelovanja. Takve kulturne razlike mogu čak spriječiti potencijalne sudionike u podnošenju prijave, što je zapravo prepreka pristupu programu.

v. Društvene prepreke

Teškoće u društvenoj prilagodbi kao što su ograničene društvene kompetencije, antisocijalno ili visokorizično ponašanje, (bivši) prijestupnici, (bivši) ovisnici o drogama ili alkoholu ili društvena marginalizacija mogu predstavljati prepreku.

Ostale društvene prepreke mogu proizlaziti iz obiteljskih okolnosti, na primjer, osobe koje su prve u obitelji pristupile visokom obrazovanju ili su roditelji (posebno samohrani roditelji), njegovatelji, hranitelji obitelji ili siročad, osobe koje su bile ili su trenutačno pod institucionalnom skrbi.

vi. Gospodarske prepreke

Prepreku mogu predstavljati ekonomski nedostaci poput niskog životnog standarda, niskog dohotka, osoba koji rade i izdržavaju se, uključenosti u sustav socijalne skrbi, dugotrajne nezaposlenosti, neizvjesnih situacija ili siromaštva, poput osoba koje su beskućnici, dužnici ili imaju financijske probleme itd.

Druge teškoće mogu proizlaziti iz ograničene prenosivosti usluga (osobito potpore osobama s manje mogućnosti) koje moraju biti „pokretne“ zajedno sa sudionicima pri odlasku na neko drugo mjesto, posebice u inozemstvo.

vii. Prepreke povezane s diskriminacijom

Prepreke mogu nastati kao posljedica diskriminacije povezane sa spolom (rodni identitet, rodni izričaj itd.), dobi, etničkoj pripadnosti, vjeri, uvjerenjima, seksualnoj orijentaciji, invaliditetu ili povezanim čimbenicima (kombinacija jedne ili više navedenih diskriminacijskih prepreka).

viii. Geografske prepreke

Život u udaljenim ili ruralnim područjima, na malim otocima ili u perifernim/najudaljenijim regijama, u urbanim predgrađima, u područjima s ograničenim uslugama (ograničeni javni prijevoz, nedostatak objekata) ili slabije razvijenim područjima u trećim zemljama itd., što može predstavljati prepreku.

c) Razumijevanje raznolikosti

Raznolikost u kontekstu ove strategije odnosi se na razlike svih vrsta. Neke vrste raznolikosti očitije su od drugih, poput etničke pripadnosti, vjere, kulture i jezika. No raznolikost ne obuhvaća samo ove aspekte. Također se odnosi na različite sposobnosti, obrazovne razine, društveno podrijetlo, ekonomski položaj, zdravstvene statuse ili mjesto podrijetla, kako je opisano u definiciji „osoba s manje mogućnosti“.

Ovim dokumentom želi se prihvatiti i slaviti raznolikost tako da razlika postane pozitivan izvor učenja, a ne uzrok negativnog natjecanja i predrasuda. Sudionici i organizacije uključeni u programe Erasmus+ i Europske snage solidarnosti trebali bi imati potrebne kompetencije za rad s raznolikošću i iskoristiti sve ono što raznolikost nudi kako bi se obogatio program. To će potaknuti pozitivne interakcije među osobama iz svih društvenih slojeva te naposljetku poboljšati položaj osoba s manje mogućnosti.

5. Mehanizmi programa za potporu uključivanju i raznolikosti

Formati aktivnosti omogućuju interakciju uživo i putem interneta između osoba iz različitih sredina (kultura, sposobnosti, stavova itd.). Programi nude metodologiju, strukture i mreže kako bi se potaknuli i omogućili pozitivni osobni susreti tijekom tih aktivnosti. Stečene kompetencije pomažu osobama u snalaženju s različitošću po povratku s aktivnosti i pridonose socijalnoj koheziji. Tijekom svih aktivnosti trebalo bi poticati dijalog između nemarginaliziranih osoba i onih s manje mogućnosti kako bi im se pomoglo da se ne osjećaju stigmatizirano zbog svojeg podrijetla.

Programi posebno uključuju sljedeća obilježja i mehanizme za potporu i poticanje uključivanja i raznolikosti.

a) Uključivanje i raznolikost kao prioriteti u postupku ocjenjivanja

U oba programa uključivanje i raznolikost dio su kriterija za odabir prijave za financiranje i dodjelu financijske potpore. Kvalitetnim projektima koji aktivno rješavaju pitanja uključivanja i raznolikosti te obuhvaćaju sudionike s manje mogućnosti, kao i novopridošlim i novonastalim organizacijama, trebalo bi dati prednost u procesu dodjele bespovratnih sredstava.

Također, aktivna primjena načela uključivanja i raznolikosti dio je početne procjene zahtjeva za akreditaciju u aktivnostima mobilnosti, kao i kriterija za kontinuiranu procjenu akreditiranih korisnika. Kako bi se bolje utvrdio potencijal, pratilo i pružilo smjernice za projekte usmjerene na poticanje uključivanja i raznolikosti, vanjskim stručnjacima se pružaju posebne smjernice i mogućnosti osposobljavanja.

b) Dostupnost i pristupačnost programa

Oba programa nastoje slijediti pristup prilagođen korisniku kako bi programske smjernice, mehanizmi prijave i izvješćivanja, dokumenti i obrasci postali jasniji, kraći i razumljiviji. To uključuje, ako je moguće, uporabu različitih jezika i formata te osiguravanje pristupačnosti i dostupnosti digitalnih okruženja za učenje. Internetske platforme (npr. eTwinning, School Education Gateway, Europski portal za mlade, EPALE i mobilna aplikacija Erasmus+) osmišljene su kako bi se osigurala jednaka dostupnost za sve te olakšalo sudjelovanje svima, ali posebno za sudionike s manje mogućnosti, npr. osobe oštećena vida ili osobe sa slabim digitalnim kompetencijama.

c) Pripremni posjeti

Kao sastavni dio financiranih projekata, a posebno kada su sudionici s manje mogućnosti uključeni u aktivnosti mobilnosti, organizatori projekta prema potrebi mogu provesti pripremne posjete organizacijama domaćinima aktivnosti u drugoj zemlji, zajedno sa spomenutim sudionicima. U određenim aktivnostima te posjete može obavljati samostalno sudionik ili s članom obitelji ili osobom u pratnji. Svrha je ovih posjeta osigurati kvalitetne aktivnosti olakšavanjem i pripremom administrativnih dogovora, stvaranjem povjerenja i razumijevanja te uspostavom čvrstih partnerstava između uključenih organizacija. Pripremni posjet također može pomoći u pružanju personalizirane potpore i procjeni individualnih potreba sudionika, -prema potrebi u suradnji s organizatorom projekta-, kao i dogovorima koje trebaju ostvariti uključene organizacije.

d) Pojačano mentorstvo

„Pojačano mentorstvo“ je koncept koji opisuje intenzivirani mentorski proces koji se može koristiti za potporu sudionicima s manje mogućnosti u određenim aktivnostima programa, ako nisu u mogućnosti provoditi aktivnost samostalno ili s uobičajenim mentorstvom ili potporom učenju. Pojačano mentorstvo podrazumijeva bliži kontakt, češće sastanke i više dodijeljenog vremena za provedbu zadataka. Time se sudionicima jamči potpora za svaki korak tijekom projektnih aktivnosti, ali i izvan radnog vremena. Pojačano mentorstvo omogućava sudionicima da steknu što više neovisnosti, što pridonosi uspješnoj provedbi projekta.

e) Namjenska financijska potpora

Programi nude mehanizme financijske potpore¹⁸ kako bi se omogućilo i potaknulo uključivanje i raznolikost u projektima:

- o dodatna financijska sredstva namijenjena pokrivanju troškova svih posebnih potreba sudionika s manje mogućnosti za ravnopravno sudjelovanje, uključujući, primjerice, pojačano mentorstvo ili troškove povezane s prilagođenim putovanjima i smještajem, osobnom pomoći ili posebnom međukulturnom ili jezičnom pripremom;
- o dodatna financijska potpora organizacijama koje provode projekte kojima se aktivno potiče uključivanje i raznolikost – posebno kako bi doprle do skupina do kojih je inače teško doprijeti, za dodatno radno opterećenje koje može nastati i za osoblje koje je posvećeno potpori punopravnom sudjelovanju osoba s manje mogućnosti u projektu;
- o fleksibilni i lako razumljivi financijski mehanizmi, kako bi se bolje prilagodili potrebama različitih ciljanih skupina na nacionalnoj razini i kako bi se uzele u obzir moguće sinergije s drugim nacionalnim/europskim fondovima; uključujući mogućnost financiranja troškova povezanih s pojedinačnim potrebama unaprijed ili kontinuirano, kako bi se sudionike s manje mogućnosti te organizacije prijaviteljice financijski rasteretilo ili kako bi se potaknula prenosivost nacionalne potpore kod sudjelovanja u mobilnosti u inozemstvu.
- o sredstva namijenjena posebno potpori manjim organizacijama s malim ili nikakvim prethodnim iskustvom u podnošenju prijave u okviru programa, uključujući pojednostavljeni i fleksibilniji postupak financiranja.

Dodatne mogućnosti financijske potpore trebalo bi jasno objasniti i transparentno predstaviti potencijalnim korisnicima.

f) Aktivnosti manjeg opsega kojima se lakše pristupa

Zbog modela pravila o dizajnu i financiranju, određeni dijelovi programa posebno su prilagođeni organizacijama s manjim administrativnim kapacitetom (kakav organizacije koje podupiru osobe s manje mogućnosti ponekad mogu imati) ili koje su nove sudionice u programu. U tim su aktivnostima iznosi bespovratnih sredstava manji i fleksibilniji, administrativni zahtjevi i zahtjevi izvješćivanja jednostavniji te projekti traju kraće. Istodobno, te su aktivnosti zamišljene kao uvod u druge

¹⁸ Osim ovdje navedene dodatne potpore, programi bi trebali nastojati isplatiti redovita bespovratna sredstva što je prije moguće, prije početka projekata (kako sudionici ne bi morali plaćati unaprijed).

mogućnosti financiranja koje im omogućuju rast i izgradnju kapaciteta u okviru različitih aktivnosti koje nude programi.

g) Izgradnja kapaciteta korak po korak

Različiti formati projekata u okviru programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti pružaju prekogranična iskustva u skladu s potrebama i mogućnostima osoba (posebno onih s manje mogućnosti) u različitim fazama njihova života, čime postupno jačaju kapacitete. Organizacije se potiču da programe koriste kao alate za osobni i obrazovni razvoj sudionika.

h) Format projekta i trajanje mobilnosti

Kratkoročna mobilnost i mobilnost manjeg opsega može biti prvo iskustvo za osobe s manje mogućnosti, koje zbog svojih okolnosti ne mogu sudjelovati ili se ne osjećaju spremnima za sudjelovanje u standardnoj mobilnosti. Prvo iskustvo može pomoći tim skupinama da kao sljedeći korak razmotre sudjelovanje u dugoročnim i većim projektima. Nadalje, skupne projekte mogu pratiti pojedinačne aktivnosti, a kratka fizička mobilnost može se kombinirati s virtualnim iskustvima sudjelovanjem u virtualnoj mobilnosti i kombiniranim intenzivnim programima.

i) Europske aktivnosti na lokalnoj razini

Određene aktivnosti pružaju mogućnosti za učenje na lokalnoj razini – uvijek sa snažnom europskom dimenzijom – putem uključenosti međunarodnih sudionika, teme projekta ili oboje. Te vrste aktivnosti mogu pružiti prvo iskustvo u programima za sudionike koji nemaju samopouzdanje prvi put uključiti se u aktivnosti u inozemstvu. Za sudionike s manje mogućnosti ovi europski projekti u poznatijem okruženju mogu poslužiti kao uvod u druga prekogranična iskustva.

j) Virtualne razmjene

Program nudi i međukulturne virtualne razmjene kao dodatnu i popratnu mogućnost za sudionike s manje mogućnosti. Projekti poput virtualnih razmjena povezuju osobe iz različitih geografskih područja oko tematskih projekata. Ove virtualne razmjene mogu biti i put prema fizičkoj prekograničnoj mobilnosti u kasnijoj fazi te bi ih trebale nadopuniti, a ne i zamijeniti. Virtualne učionice i virtualni prostori za učenje koriste se za učenje na daljinu, ali i za poboljšanje potpore u poučavanju sudionika na mobilnosti.

k) Potpora za učenje jezika

S obzirom na to da se jezična kompetencija redovito spominje kao prepreka za sudjelovanje u programima, potpora uključuje mogućnosti učenja jezika kojima se podupiru aktivnosti mobilnosti. Ova se potpora pruža putem mrežne jezične potpore Erasmus+ ili putem drugih financijskih jezičnih poticaja, ako mrežna jezična potpora nije dostupna ili za aktivnosti za koje je potrebno posebno jezično učenje. Potpora se pruža i u drugim oblicima, kao što je uporaba znakovnog jezika, kada mrežno učenje nije odgovarajući način za doprijeti do ciljanih skupina.

6. Uloga organizacija u pripremi, provedbi i praćenju projekata

Organizacije prijaviteljice trebale bi se baviti uključivanjem i raznolikošću u svojim projektima. Organizacije imaju ključnu ulogu u ostvarivanju uključivanja, posebno u smislu

organizacijskog razvoja (stjecanje i izgradnja kapaciteta u upravljanju projektima uključivanja i širenju projekata diljem organizacije) te informiranja i interakcije sa sudionicima prije, tijekom i nakon projekta. Sljedeće smjernice podupiru planiranje i provedbu tih aktivnosti i projekata.

a) Umrežavanje i jačanje kapaciteta za uključivanje i raznolikost

Organizacije se pozivaju da se bave uključivanjem i raznolikošću u skladu sa svojim potrebama i potrebama svoje zajednice. Osoblje koje se bavi pitanjima uključivanja i raznolikosti te sudionicima s manje mogućnosti u svojim organizacijama može imati koristi od suradnje s kolegama iz drugih organizacija, kako bi pružilo potporu osobama s manje mogućnosti. To je osoblje u dobrom položaju da organizira projekte u programima koji su usmjereni na uključivanje i raznolikost. Programski formati i strukture potpore pružaju im dobru priliku da razviju vlastiti pristup uključivanju i raznolikosti unutar svoje organizacije. Organizacije trebaju razvijati kompetencije stalnim osposobljavanjem, evaluacijom i razvojem svojih kapaciteta za poboljšanje društvenog uključivanja i poticanje raznolikosti. Različiti oblici potpore, kao što su programi osposobljavanja, iskustva suradničkog učenja i praćenja rada kolega, mogu se organizirati kako bi se pomoglo povećati njihove kapacitete u ovom pogledu.

Kad je riječ o projektima mobilnosti, organizacije bi trebale težiti reciprocitetu u smislu primanja sudionika s manje mogućnosti na mobilnost i u skladu s time planirati projekte u svojim partnerstvima. Ovim će se povećati povjerenje i stručnost partnerstva. Organizacije koje provode projekte mobilnosti trebale bi promicati suradnju unutar organizacije između relevantnog osoblja sa stručnim znanjem u području uključivanja i raznolikosti.

Organizacije bi također trebale iskoristiti mogućnosti osposobljavanja koje se nude u programima. Suradnjom ili aktivnostima umrežavanja kojima upravljaju nacionalne agencije, resursni centri ili druge iskusne organizacije ili putem prilika koje nude internetske platforme kao što su EPAL, School Education Gateway ili eTwinning, mogu povećati svoju sposobnost vođenja kvalitetnih projekata, s ciljem poticanja uključivanja i raznolikosti te uspostave mreže pouzdanih partnera. Ove aktivnosti moraju biti organizirane na način da su dostupne svima, uključujući i logistički aspekt.

b) Pravedan i transparentan odabir sudionika

U postupcima odabira koje provode organizacije sudionice trebalo bi uzeti u obzir pravednost i uključivanje te bi trebalo cjelovito ocijeniti zaslужnost i motivaciju prijavitelja. Važno je nastojati omogućiti pravedan pristup mogućnostima i pružiti personaliziranu potporu sudionicima na temelju njihovih potreba. Kako bi se povećalo sudjelovanje, organizacije se potiču na stvaranje mogućnosti u sklopu ponude obrazovanja (kao što su, na primjer, „prilike za mobilnost“ u području visokog obrazovanja) te bi trebale razmotriti različite oblike mobilnosti kako bi doprle do svojih ciljanih skupina i olakšale njihovo sudjelovanje (npr. kombinirana i kratkoročna mobilnost). Organizacije se potiču da iskoriste različite formate projekata u programima na temelju potreba ciljane skupine.

c) Podizanje svijesti i informiranje javnosti

Aktivnosti informiranja od iznimne su važnosti za programe, kako bi se osiguralo da su sve mogućnosti poznate te kako bi se doprlo do ciljanih skupina koje se suočavaju s teškoćama u pristupu programima.

Organizacije bi trebale podizati svijest o različitim mogućnostima i mehanizmima potpore. Do osoba s manje mogućnosti trebalo bi doprijeti u njihovim osobnim okruženjima, prilagođavajući pristup njihovim specifičnim potrebama informiranja. Važan

čimbenik uspjeha za pružanje informacija nedovoljno zastupljenim skupinama jest suradnja s dionicima koji rade s tim ciljanim skupinama na lokalnoj/regionalnoj razini. Konkretni pristupi i mjere dopiranja do osoba s manje mogućnosti uključuju:

- i. Sastanke uživo ili događaje s određenim ciljanim skupinama s manje mogućnosti (tj. info-dani posvećeni njima);
- ii. Suradnju s organizacijama i pojedincima koji djeluju u područjima relevantnima za uključivanje osoba s manje mogućnosti kao posrednika, kako bi prema potrebi doprli do određenih ciljanih skupina;
- iii. Ciljani promotivni materijali i publikacije na relevantnim jezicima, uključujući znakovni jezik, uz korištenje odgovarajućih formata poput velikog i lako čitljivog tiska i Brailleovog pisma, s informacijama o mogućem dodatnom financiranju dostupnom za potporu osobama s manje mogućnosti;
- iv. Jasno i razumljivo pružiti informacije i komunicirati. Izbjegavati apstraktne i nepotrebno složene pojmove te koristiti vizualne prikaze u mjeri u kojoj je to moguće;
- v. Svjedočanstva, „ambasadori“ i uzori: bivši sudionici s manje mogućnosti te mreže i organizacije bivših sudionika kao što su Udruga studenata i bivših studenata programa Erasmus+ (ESAA), ambasadori programa Erasmus+ ili članovi mreže Europeers itd. mogu pomoći promicati program osobama s manje mogućnosti dijeleći vlastito iskustvo s prijateljima, kolegama, osobljem u svojoj organizaciji, novinarima ili školama.

d) Priprema i potpora sudionicima u svim fazama projekta

Organizacije trebaju dobro pripremiti sudionike za njihov projekt i pružiti im potporu prije, tijekom i nakon njihova iskustva. Potrebe i doprinos sudionika trebali bi se aktivno ispitati, procijeniti i uzeti u obzir što je moguće više u svim fazama projekta, posebno kada je riječ o vrsti aktivnosti koje su prikladnije za njih i način njihove provedbe.

i. Prije projekta

Organizacije se potiču da u najvećoj mogućoj mjeri pojednostave svoje interne postupke sudjelovanja u svojim projektima. Organizacije bi trebale podupirati potencijalne sudionike da sudjeluju u programima: podupirati ih u pogledu administracije (prijava, dokumenti, izvješća itd.). Sudionicima treba pružiti osobno osnaživanje, jezičnu potporu, kulturnu pripremu te razumjeti što se od njih očekuje te koga kontaktirati za obrazovnu, administrativnu i osobnu potporu tijekom aktivnosti.

ii. Tijekom projekta

Aktivnosti bi trebale biti prilagođene potrebama sudionika s manje mogućnosti, npr. uključive metodologije poučavanja ili potpora osoba u pratnji tijekom mobilnosti. Organizacije bi trebale pružati niz aktivnosti potpore kako bi se olakšalo društveno uključivanje i pozitivan kontakt s različitim oblicima raznolikosti. U organizaciji bi trebao biti dostupan član osoblja ili suradnik s kojim sudionici mogu razmjenjivati iskustva te koji može spriječiti ili riješiti bilo kakve teškoće.

S obzirom na snažan učinak koji programi mogu imati na osobe s manje mogućnosti, posebnu pozornost treba posvetiti refleksiji o procesu učenja i ishodima tijekom projekta, kao i dokumentiranju razvijenih kompetencija nakon projekta ili blizu njegova završetka.

iii. Nakon projekta

Organizacije bi trebale evaluirati projektno iskustvo i njegov učinak sa sudionicima te poduprijeti priznavanje iskustva učenja. Organizacije se potiče da uključe sudionike koji se vrata s mobilnosti u lokalne aktivnosti (informacije, aktivnosti potpore) kako bi se maksimalno povećalo njihovo iskustvo i ohrabрили budući sudionici.

e) Poticanje i podupiranje sudjelovanja zajednice

Programi pozitivno utječu na društvenu uključenost i raznolikost i onih koji nisu izravno uključeni. Aktivnosti povezane s uključivanjem trebale bi biti usko povezane s potrebama zajednice. U tom smislu organizacije bi trebale poticati sudionike da sudjeluju u lokalnim zajednicama i aktivnostima građanskog djelovanja tijekom svojeg projekta te im to priznavati na različite načine. Organizacije također mogu uključivati bivše sudionike, kao i lokalne sudionike koji nisu u mogućnosti pridružiti se fizičkoj mobilnosti (još), a kako bi se povećao lokalni učinak međunarodne aktivnosti. Organizacije bi trebale, putem postojećih alata, formalno priznati sudionicima njihov dobrovoljni rad kada je to moguće.

7. Uloga nacionalnih agencija, resursnih centara i Europske izvršne agencije za obrazovanje i kulturu (EACEA)

Nacionalne agencije ključne su u potpori projektima kako bi bili što uključiviji i raznolikiji. Kako bi se programi provodili koherentno i učinkovito, od nacionalnih agencija zahtijeva se da slijede neke zajedničke smjernice, uz potrebnu fleksibilnost kako bi se prilagodile lokalnom kontekstu. Resursni centri koji podupiru provedbu programa također su ključni akteri u promicanju i provedbi ove strategije, osobito u pogledu prikupljanja znanja te osmišljavanja i provedbe aktivnosti izgradnje kapaciteta osoblja nacionalne agencije i korisnika programa.

Također, Izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EACEA) ima jednako važnu ulogu u dijelovima programa kojima se upravlja centralno. U partnerskim zemljama, izaslanstva EU-a, kao i nacionalni uredi za Erasmus+ (NEOs), tamo gdje postoje, također su ključni za približavanje programa ciljanim skupinama obuhvaćenim ovom strategijom.

Nacionalne agencije, resursni centri i EACEA trebali bi informirati o raznim mogućnostima i mehanizmima potpore za projekte kojima je cilj poticanje uključivanja i raznolikosti. Do osoba s manje mogućnosti trebalo bi doprijeti u njihovim osobnim okruženjima, putem organizacija koje rade s njima i prilagođavajući pristup njihovim specifičnim potrebama informiranja.

Usto, sve strukture koje provode programe Erasmus+ i Europske snage solidarnosti trebale bi razmisliti o pristupačnosti, uključivanju i raznolikosti u vlastitim strukturama i aktivnostima. To uključuje obraćanje pozornosti na pristupačne lokacije događanja, osiguravanje tumačenja znakovnog jezika i/ili titlovanja na događanjima, dostupnost internetskih stranica i materijala, razmatranje raznolikosti pri zapošljavanju, kao i u njihovoj skupini stručnjaka i ocjenjivača.

Pri provedbi ove strategije i podizanju svijesti o njoj svi uključeni akteri obvezuju se održavati redovite kontakte i savjetovati se s organizacijama i stručnjacima koji djeluju u relevantnim područjima.

a) Informiranje i podizanje svijesti

Nacionalne agencije imaju važnu ulogu u aktivnostima informiranja u svojoj zemlji. One bi trebale prilagoditi svoju strategiju informiranja kako bi bila u skladu s posebnim ciljanim skupinama te u skladu s nacionalnim kontekstom. Nacionalne agencije se potiče da javno objave svoje nacionalne akcijske planove za uključivanje i raznolikost te da osiguraju najviše standarde transparentnosti u dodjeli bespovratnih sredstava projektima koji se bave uključivanjem i raznolikošću.

Nacionalne agencije također trebaju razviti odgovarajući i pristupačni informativni materijal, koristiti različite informativne kanale te proaktivno ciljati i kontaktirati organizacije aktivne u područjima relevantnima za uključivanje i raznolikost. Agencije trebaju razvijati i nuditi informativne materijale na pristupačnim jezicima, uključujući znakovni jezik i odgovarajuće formate, prikupljati i koristiti primjere dobre prakse te nuditi mogućnosti umrežavanja za dionike.

b) Pristup za pružanja potpore

Nacionalne agencije trebaju osigurati sustavnu, pravednu i prilagođenu potporu organizatorima projekata na temu uključivanja i raznolikosti u svim fazama projektnog ciklusa. To je posebno važno za nove sudionike u programima i prijavitelje koji uključuju osobe s manje mogućnosti kako bi se uklonile prepreke njihovu punom sudjelovanju.

Nacionalne agencije mogu same osigurati ovakav pristup za pružanje potpore ili uspostaviti sustave s multiplikatorima, trenerima, projektnim posjetima, savjetovanjem putem telefona, društvenih medija ili e-maila itd.

Njihove zadaće uključuju definiranje razine dodatne potpore, temeljene na njihovom lokalnom kontekstu i prema transparentnom skupu kriterija. Nacionalne agencije trebaju posvetiti dovoljno ljudskih i financijskih resursa za provedbu tog pristupa na učinkovit i kontinuiran način.

c) Strateško djelovanje

Nacionalne agencije moraju razviti nacionalni Akcijski plan za uključivanje i raznolikost u okviru programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti, koji se temelji na lokalnoj situaciji u zemlji, ali je u skladu i sa strategijom na europskoj razini. Nacionalne agencije mogu se usmjeriti na strateške prioritete (npr. potporu skupinama koje se suočavaju s jednim ili više čimbenika isključenja), ali im nije dopušteno isključivanje bilo koje druge prijavljene ciljane skupine.

Programi rada agencija moraju navesti mjere koje pridonose njihovu nacionalnom akcijskom planu i strategiji na europskoj razini.

U programima rada trebaju se javno objaviti nacionalni akcijski planovi za uključivanje i raznolikost te osigurati najviši standardi transparentnosti u dodjeli bespovratnih sredstava projektima kojima je cilj poticanje uključivanja i raznolikosti.

d) Službenici za uključivanje

Svaka nacionalna agencija mora imenovati najmanje jednog službenika za uključivanje i raznolikost koji koordinira aktivnosti povezane s uključivanjem i raznolikošću u nacionalnoj agenciji. Ta je osoba kontakt drugim nacionalnim agencijama, Komisiji i resursnim centrima na tu temu.

Usto, svi zaposlenici nacionalnih agencija trebaju poznavati svoju nacionalnu strategiju i strategiju EU-a te ih provoditi u svim aktivnostima programa.

U tom bi smislu službenici za uključivanje trebali pomoći u uvođenju uključivanja i raznolikosti u svoje nacionalne agencije te razmjenjivati svoje stručno znanje i učenje o uključivanju i raznolikosti s kolegama. Također bi trebali poticati uključivanje i raznolikost u projektima i pomoći u utvrđivanju ciljanih skupina koje nisu uspješno zastupljene ovom strategijom.

e) Osposobljavanje i umrežavanje organizacija, osoblja nacionalne agencije i vanjskih stručnjaka

Nacionalne agencije i resursni centri trebaju organizirati osposobljavanja, umrežavanje i predstavljanje za organizacije aktivne u područjima relevantnima za uključivanje i raznolikost na nacionalnoj razini i šire. Dijalog između organizatora projekata čiji je cilj poticanje uključivanja i raznolikosti i predstavnika programa koristan je za sve uključene strane.

Osim drugih nacionalnih instrumenata, koordinirana provedba aktivnosti osposobljavanja i suradnje (TCA) u programu Erasmus+ i aktivnosti umrežavanja (NET) u Europskim snagama solidarnosti važni su alati za izgradnju kapaciteta i umrežavanje.

Istodobno je potrebna posebna izobrazba koju bi relevantnii stručnjaci provodili za osoblje nacionalne agencije i stručnjake uključene u ocjenjivanje projekata kako bi se izgradili kapaciteti u mreži nacionalne agencije za bolje ocjenjivanje i upravljanje projektima koji namjeravaju poticati uključivanja i raznolikosti. Posebna bi pozornost trebala biti usmjerena na potpuno iskorištavanje potencijala projekata usmjerenih na poticanje uključivanja i raznolikosti te unapređivanje uspješnih projekata.

Nacionalne agencije pozivaju se da u svoje skupine vanjskih stručnjaka i ocjenjivačkih odbora uključe osobe s manje mogućnosti radi unaprjeđenja stručnosti i razmjene s drugim vanjskim stručnjacima, podizanja svijesti i osiguranja boljeg ocjenjivanja projekata. Radi boljeg utvrđivanja potencijala, praćenja i savjetovanja projekata usmjerenih na poticanje uključivanja i raznolikosti, osoblju nacionalne agencije i vanjskim stručnjacima osigurane su posebne smjernice i posebne mogućnosti osposobljavanja.

f) Praćenje i izvješćivanje

Nacionalne agencije Komisiji moraju dostaviti, prema potrebi i u traženom obliku, informacije o nizu pokazatelja za praćenje napretka postignutog u provedbi strategije.

Agencije moraju osigurati da su podaci pohranjeni na nacionalnoj razini u informatičkim alatima pouzdani. Također moraju osigurati dobru kvalitetu projekata koji se promiču kao najbolje prakse u području uključivanja i raznolikosti.

g) Sinergije s drugim programima

Nacionalne agencije trebaju pružiti potporu korisnicima kako bi pronašli najprikladniju aktivnost (projektni format) za svoj projekt na temu uključivanja i raznolikosti unutar programa, ili kako bi pronašli druge/dodatne mogućnosti financiranja. Relevantni su primjeri drugi programi, kao što su Europski socijalni fond+, Obzor Europa, Digitalna Europa, Kreativna Europa ili programi financiranja Europskog gospodarskog prostora.

Agencije prema korisnicima trebaju promicati različite projektne formate programa, kako bi stvorile put prema različitim mogućnostima za osobe s manje mogućnosti s kojima surađuju.

Trebalo bi bilježiti i širiti dobre prakse u pogledu sinergija s drugim programima, kako bi se povećala njihova uporaba i oslobodio njihov puni potencijal.

8. Uspješna iskustva i dobra praksa kao nadahnuće

Europska Komisija identificirala je niz iskustava i dobrih praksi iz prethodnih programa koji se dijele putem internetskih platformi. Sljedeći resursi omogućuju pristup praksama, materijalima i dokumentaciji na temu uključivanja:

- **Platforma programa Erasmus+ za rezultate projekata** – pristup svim financiranim projektima Erasmus+ koji se mogu pretraživati po temi, godini, zemlji itd., s mogućnošću identificiranja projekata dobre prakse na temu uključivanja, kao i njihovih rezultata
- **SALTO za uključivanje i raznolikost** – osposobljavanje, publikacije ili resursi za međunarodnu suradnju mladih sa sudionicima s manje mogućnosti
- **Strateško partnerstvo za uključivanje** – konzorcij nacionalnih agencija koji je razvio strateški pristup u području mladih kako bi dopro do ciljanih skupina u različitim zemljama te ih uključio u aktivnosti
- **EPALE** – otvorena zajednica u obrazovanju odraslih diljem Europe, s tematskim odjeljkom o potpori učenicima (tj. prepreke, društveno uključivanje, invaliditet)
- **School Education Gateway** – europska internetska platforma za odgoj i opće obrazovanje koja uključuje alat za promicanje uključivog obrazovanja
- **Baza podataka rezultata projekata Europskih snaga solidarnosti** – omogućuje pristup svim financiranim projektima Europskih snaga solidarnosti
- **Eurodesk** – europska mreža pružatelja informacija o različitim vrstama mobilnosti za učenje mladih i osoba koje rade s mladima. Eurodesk ima „pretraživač prilika“, a njegovi podaci se stavljaju na **Europski portal za mlade**.

Usto, strukture koje provode programe i organizacije koje primaju financijska sredstva trebale bi aktivno predstavljati inspirativne primjere i dobre prakse uključivanja i raznolikosti iz projekata programa Erasmus+ i Europske snage solidarnosti. Te aktivnosti širenja informacija mogu se provoditi različitim kanalima, primjerice putem interneta, tiskanih materijala, razmjenom informacija s kolegama ili uz pomoć bivših sudionika koji djeluju kao ambasadori i multiplikatori.

